„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 158. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 8. (20.) ОКТОБРА 1878. ГОДИНА XIII.

ЕНГЛЕСКО-АВГАНИСТАНСКИ СПОР И РУСИЈА.

Св. стевански мир учинио је крај крвавоме рату руско-турском.

Берлински конгрес имао је за задатак, да трајно уреди многоврсне и јако заплетене одношаје на балканском полуострву.

Исти конгрес је поверио Аустро-Угарској, да у цељи успостављења мира и поретка милитарно поседне њој пограничне области турске, Босну и Херцеговину, и да тамо у споразумљењу са отоманском портом спроведе нужне реформе.

Конвенција са цариградском владом није постигнута и тиме је одношај између наше монархије и Турске постао доста запет.

Ко зна, да ли се садашња противност између ове две пограничне државе скорим неће још већма пооштрити.

Рат Аустро-Угарске са Турском није ствар немогућа . . . . .

Док је политични хоризонт још јако замућен у југо источноме крају европскога континента, витлају се густи облаци и у удаљеним просторијама централне Азије, што граничe са источном Индијом.

Није тако давно, како је вест о доласку рускога посланства под ђенералом Столетовим у престоницу авганистанскога емира и о њеном сјајноме пријему силно потресла саревњиву дипломацију на Темзи.

Енглези су гледали доста равнодушно, када су Руси у половини овога века у великим пустарама Туркестана, непрестано ратујући са ондашњим кановима, али још далеко од граница Индије, ширили своју власт и све више се примицали југу.

Али сада, где руска авангарда стоји на границама Авганистана, која земља дели руску област средње Азије од источне Индије; где Руси милитарно испитују и саму земљу емира кабулскога и свој уплив у њој утврђују, — бојазан Енглеске скоро већ нема границе.

Што су Енглези за кримскога рата држали још за врло далеко и што је лорд Палмерстон прогласио за производ ужежене маште, то ето видимо, да се за четврт столећа приближило.

Руси доиста већ нису далеко од граница богате Индије!

Енглеска је у течају овога столећа употребљавала сва средства, да за себе задобије емире авганистанске.

Енглеска влада је уверена, да ће се великим делом у Авганистану решити и потоња судбина источне Индије.

Изгледало је неко време, да ће Енглеска новцем, којим је посипала емире авганистанске, постићи своје цели, за којима тако тежи и да ће склопивши са њима савез, милитарно утврдити свој уплив у Авганистану, тој природној бастији, против претеће опасности руске.

Али се владаоци авганистански нису дали обманути новцем.

Они су били доста лукави, да кроз провиде политику владе енглеске, која иде за тим, да сместивши знатну посаду по важнијим тачкама Авганистана, ту земљу тако исто од себе учини зависном, као што су то учинили и са млогим државама индијским, које су пре биле независне.

С друге стране емири авганистански добро знају, да власт енглеска над грдним просторијама источне Индије почива на лабавом основу.

Када Енглеска новцем није могла ништа постићи, покушала је озбиљним средствима присилити Авганистан, да се покори њеној вољи.

Али се Енглеска ратом јако обрукала.

Сретно отпочета војна свршила се њеним коначним поразом; јер је енглеска војска, пошто је заузела била саму престоницу авганистанску, на свом повратку сасвим сатрвена била зимом, глађу и непријатељским оружјем.

Од те катастрофе Енглеска према Авганистану није више играла активну улогу него се ограничила поглавито на то, да путем дипломатским пречи напредовање руско у Азији.

Русија је од кримскога рата силно напред коракнула у средњој Азији.

Од г. 1864. када је Черњајев освојио Ташкенд, који је сада резиденција руског гувернера у централној Азији, руска војска је у непрекидном сретном ратовању, у коме је показала дивне примере јунаштва и дурашности, за кратко време покорила канате: Бокару, Киву и Коканд и сада стоји на границама Авганистана, где је Русија почела свој уплив да утврђује.

Да би осујетила смерове руске, опремила је и енглеско-индијска влада сјајно и многобројно посланство к емиру кабулском.

Али је то посланство од емирових изасланика задржано на самој граници и упућено, да се одма натраг врати.

Грђе бруке није доживила Енглеска, него што јој је емир кабулски нанео.

Ако се она што пре не освети емиру и тиме не спере њеном државном достојанству нанесену љагу, то се има бојати, да ће се сав мухамедански свет у источној Индији против ње подићи.

Енглеска влада зато и чини грозничаве припреме, да што пре зарати на Авганистан.

Она се нада, да ће емира казнити моћи због нанесене јој увреде, али уједно и са себњом помишља, да емиру за леђи стоји велика Русија.

Није вероватно, да би се емир, премда у дубљини душе мрзи на Енглезе, усудио, да на тако осетљив начин увреди енглеско-индијску владу, да не рачуна на сигурно, да ће му у случају нужде Русија притећи у помоћ.

Та помисао задаје енглеској дипломацији велике брige.

Енглеска је доиста у млогоме осујетила смерове руске у Европи, које је Русија последњим ратом тежила да изврши.

Русија има начина, да се за то љуто освети Енглеској, да јој врати мило за драго.

Најосетљивија страна Енглеске је без сумње у Азији.

Што Русија Енглеској чини велике неприлике у Авганистану, који заиста ради под утицајем руским, узрок је поглавито то, што тиме хоће задоста да учини јавноме мњењу свога народа, који је спрам Енглеске испуњен највећом мржњом и пламти за осветом.

У Азији, а не у Европи, ће се најжешће сударити те две колосалне силе: Русија и Енглеска.

Било да ће Русија сада већ отворено прихватити ствар авганистанску, или ће, што је вероватније, само посредно потпомагати емира, као што је Енглеска чинила Турској у последњем рату, сви су изгледи, да ће Русија, када се судбина између ње и Енглеске у Азији буде решавала, одлучно одржати победу.

Русија је за саразмерно кратко време, свога ратовања у Азији освојила толико земаља, да по простору надмашују Немачку и Француску.

Али Русија није само освојила те земље силом оружја; она је тако јако утврдила своју власт у тим задобивеним земљама, да је потпуно искључена свака бојазан, да ће се оне икада против ње побунити.

Чему се има приписати то нагло ширење и утврђење руске власти у централној Азији?

Зацело не окрутној и свирепој управи, која би дивља татарска племена пре на устанак изазвала него што би их заплашила.

Ђенерал Кауфман, садашњи милитарни гувернер у Туркестану, доиста не употребљује окрутна средства против нових мухамеданских поданика у средњој Азији.

Што Руси силно напредују у Азији, узрок је то, што штеде језик, обичаје и установе ондашњих народа, што умеју у неку руку са њима се асимилисати, што одликују њихове прваке и постављају их на висока војничка и грађанска достојанства: а то све необично ласка Азијатима, тако, да и не осећају да стоје под туђом влашћу

Тај вешти поступак руски са азијатским народима, наиме са племеном татарско-монголским, даје се разјаснити тиме, што Руси доиста имају у себи азијатске крви, а томе се није чудити, када се помисли, колико се татарско-монголског живља већ досада претопило у руски народ.

Како напротив стоји Енглеска према мухамеданском становништву источне Индије?

Сасвим противно од Руса.

Енглези се показују у свему као господари, презиру и игнорују језик, обичаје и установе индијске и употребљују своју власт једино на то, да што већу добит извлаче из те сјајне своје колоније.

С тога се и појављују тако често побуне, наиме од мухамеданаца, који броје око педесет милијона и који су најратоборније племе у Индији, које су побуне Енглези само са големим жртвама и највећим напрезањем у стању били да угуше.

Тешко Енглеској, ако у исто време, када ратовала буде са Авганистаном, а можда и са Русијом, устанак букне и у самој Индији!

С тога видимо, да после прве вике и ратоборног расположења, које се у Енглеској појавило на глас, да је њено посланство одбијено од емира кабулскога, јавно мњење сада већ мирније и ладније пресуђује ствар авганистанску и да озбиљно саветује влади, да се уздржи од сваког пренагљеног подузећа.

„Можда ће се спор мирним начином и без крвопролића дати изравнати.“

Али ако емир силом изазива Енглеску, те се већ одавно спремао за рат? . . . .

Кад је Русија, која тера тако поуздану и на векове у напред прорачуњену политику, по лажним појмовима западне Европе, која сама себе обмањује, „колос на земљаним ногама“, шта тек да се каже о светској сили Енглеске, чија влада над великом источном Индијом почива на слабој заштити од 200.000 војника, од којих више од половине су урођеници, и која вештачким средствима одржавана а при томе јако омрзнута, првим вихором може бити разпрштена?!

Ако је положај Енглеске према Русији у Европи саразмерно повољан, јер може рачунати на алијансије, то је с друге стране сасвим незгодан у Азији, где ће у случају рата са Русијом, као што ствари изгледају, остати изолована.

Вамбери, тај познати пријатељ турски, који је пре петнајест година пропутовао централну Азију, хрђаво је проштудирао одношаје тамошњега света, када је тврдио у јавним листовима, да ће Русија, ако рат огласи Турској, са целим мухамеданским светом имати да се бори.

Не изгледа ли сада баш на против, да ће у случају рата руско-енглеског мухамедански свет у Азији стојати на страни Русије?

Тешко да ће и одсада лорд Биконсфилд, тај семитски хвалиша, држати фразовите говоре у прославу неодољиве силе енглеске, као што их је држао за последњег руско-турског рата, на неизказану радост и утеху целе туркофилске штампе, — но који јадној Турској нису ни најмање помогли.

—*а*

ИЗ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.

(J. B.) Травник 13. октобра. Код нас овде већ се у велико спрема за зимовање војске. Врло је неудесно, што су овдашње куће већим делом дрвене, те се тек морају оправљати, па да могу бити зимњи станови за војнике. Осим велике бивше турске касарне изван вароши, уконачена је још наша војска овде по многим кућама у вароши, — која је услед тога веселија, но што је то било, док су у њој становали само Турци. Сва места, у којима су наше посаде, опшанчена су мањим опкопима, ради бољег осигурања од евентуалног нападаја.

У ово последње доба живо се ради на свима етапним линијама, а особито на линији Брод-Сарајево. Храна се довози на врат на нос за зиму. Сад као да је мање приватних људи, но непрестано долазе војници коморџије са својим тешким колима. За ово неколико последњих дана већ их је прошло више ескадрона, — а још непрестано долазе. Биће, да је имао право изасланик фмл. Бибра, када је реферисао, да се хране може прибавити само за 80—100 хиљада војника преко зиме. Истина, да је ту и дата десетина царевини, и реквизиција, ал то је још све мало. Реквизицијом се врло мало добива у Босни.

Ових дана отишло је главним сарајевским друмом више дивизијонара и корпусних команданата у Сарајево. Међу тима: фцм. Виртемберг, фмл. Сапари и Пеликан, ђен. Кајфел и други. Поговара се, да је тамо држан ратни савет 12. о. м.

Од како је Ливно пало, вратио се опет повелик део војске у Травник. Наша је варош препуна војника свакe врсте. На многима су већ нове медаље за показану храброст у разним бојевима. Сви то редом ишчекују, да се врате својим кућама. Надају се одмени. Овдашњи грађани и остали по других мести, скоро би већма волели, да остану досадањи, на које већ научише. У појединим посадама су до сада већином били Срби, који су се слагали са становништвом. Мађари и остали, који не разумевају језика, много су бруталнији у понашању. Отуд се боје становници, да им само таки не дођу.

Како се приближује зима, а како је већ у главноме свуда мир, то се сваким даном враћају својим кућама и избегли Турци са својим булама, које се још једнако крију испред наших погледа. Рекох да је у главноме свуда мир; за то ће ипак непрестано бивати мањих окршаја између наших и усташа. Тако су пре неки дан пуцали Турци између Зенице и Компаније-Хана на наше војнике из женијског кора. Исти су ухваћени. Осим тога још ни како да се са свим очисти од Турака пут између Добоја и Маглаја. Мораће се увек одржавати строге предосторожне мере, а те ће нас врло скупо стати.

ПИСМА ИЗ ЗАГРЕБА.

IV.

14. октобра (по рим.) 1878.

У данашњој саборској седници отпочета је дебата о адресној основи, како је предложио дотични одбор. Ту основу адресе сигурно сте до сад добили. Извештач одборски јесте др. Војновић. Пре подне од 9 до 1 сата по подне трајала је генерална дебата. Пре свега је зем. влада на уста бана Мажуранића изјавила, да се не слаже с оним адреским пасусом, који говори о устројству Босне и Херцеговине и како се те земље имају придружити троједној краљевини и тиме круни св. Стевана. Зем. ће влада приликом специјалне дебате у том смислу свој исправак сабору поднети.

Од опозиције је отворио генералну дебату др. А. Старчевић. Не слаже се с таком адресом и држи, да би у оваком времену друкче ваљало краљу говорити. Поводом питања о Босни разложио је историјски развитак источног питања и дошао је до закључка, да Аустро-Угарска никаква права на Босну и Херцеговину нема и да ће српске кнежевине под уплivом, под којим данас праведно стоје, вазда моћи рекламовати те земље за себе. Хрватска пак неможе тражити Босне, јер Хрватске као таковe у међународном погледу нема. Прелазећи на државоправни одношај троједне краљевине према Угарској сматра говорник ово стање као не законито и с тога би он предложио другу адресу, коју ће при специјалној дебати као исправак поднети.

За њиме је говорио члан опозиције др. Врбанић и у подужој беседи доказивао је, да Мађари и саму ову постојећу нагоду не одржавају и да би према томе и народна странка са свога становишта морала доћи до тога, да, ако неће да прекине с Мађарима, оно бар дотле буде пасивна, док Мађари не испуне од своје стране оно, што је у нагоди утемељено, Пасивност би се та у томе састајала, да се сабор неупушта ни у избор посланика за уг. сабор ни у одаслање регниколарне депутације због основе финансијске нагоде.

Владин претстојник унутрашњег одељења J. Живковић побијао је тврдњу предговорникову, као да је нар. странка крива, што јој политика њезина неуроћава плодом и дошао је најзад до закључка, да, ако баш није сама опозиција крива оно, да смо сви криви, што још ни до данас није постигнута земаљска целокупност.

Од Срба је у генералној дебати учествовао само др. М. Ђорђевић. Говорио је, наравно, против таке основе. Позивом на догађаје, који су се збили и на искуства, која смо за то време починили, погледом даље на догађаје, који су у сигурном изгледу, позвао је Хрвате, да стану на становиште свог државног права, како би, ако се

већ не може спасти ова држава, спасли свој положај у будућности на према осталом Славенству. Није за то, да се и Босна увлачи под скут Угарске ил да се бар усрећи управом, каквом смо ми жалибоже усрећени. По најмање је вољан, да при оваком стању жртвује на окупацијоне цели и капи крви и пребијеног новчића народног. Беседа је ова помњиво саслушана.

Карактеристично је, да од нар. странке нико није у обрану адресе говорио. После сам чуо, да су прваци те странке хтели да учествују у дебати, ал их је претседник преухитрио давши реч последњу извештачу одборском. Жеља је тих првака била, да се дебата за после подне одгоди. Међу тим је, као што рекох, ствар друкче испала и др. Војновић у завршном говору свом трудаше се, да побије опозицију, навађајући, како пасивна политика не води циљу, као што видимо, да је чешка опозиција то искусила.

При гласању примљена је у начелу предложена основа адресе за подлогу шпецијалне дебате већином гласова.

Данас по подне настављена је шпецијална дебата, која ће се сутра продужити. Кад се то сврши, остаје још сабору, да изабере одасланике за Будим-Пешту и регниколарну депутацију. Свакако ће се још ове недеље по обављеном том послу сабор разићи, да се опет о божићу састане.

БЕСЕДА Дра М. ЂОРЂЕВИЋА,

држана 14. окт. (рим.) у сабору троједне краљевине, приликом адреске дебате.

Високи саборе!

Ја сам противан овој основи адресе и у дужности ми је, да то своје гледиште образложим. Тога ради ћете допустити, да бацим поглед на унутарње стање ове наше монархије и уже нам домовине, како се оно показало под сенком великих догађаја што се на истоку збише. Тиме мислим, да ћу наћи оправдања за своје становиште.

Приликом ове источне кризе најочевидније се посведочило, да је нешто труло и нездраво у овој нашој држави. Била је то велика и бурна непогода. Да је ова држава чила духа и здрава склопа, у њојзи би заиграло срце и пожедела би јуначких дела. Овако се пак патила, као што се превија болесник, кад наступе мутни и непогодни дани. Колебала се за читаво време то између хришћанства и мухамеданства, наседала је у том процепу, била је без иницијативе своје и тек је с мандатом европским ушла у Босну и Херцеговину без јасно опредељених цели, не знајући ни сада још, шта ће и како ће тамо.

Питамо ли: одкуда је то стање у овој монархији, које је чини неспособном за већу повесничку акцију — то ћемо лако наћи одговора на то питање. После краљевградачке катастрофе, којом је Аустрија потиснута из Немачке и Италије, није развој унутарњег државног процеса пошао сретним путем. У оном времену наравно би било, да се ова држава прибрала код куће, да је подједнако и праведно задовољила свеколике народе своје, те да се тим задовољењем спремила, како ће без унутарњег потреса датом приликом и наравним током пренети своје тежаште на исток, камо је упућује њезин сопствени и општи европски интерес. Да је било поле државничког духа, толико би се предвидети могло већ тада, да ће после италијанског и немачког питања доћи на дневни ред славенско питање, те да је по томе овој нашој монархији, потиснутој из Немачке и Италије, а која сама броји својих 17 милијона славенских држављана, да је тој монархији прва брига и задаћа, како ће своје Славене на дому задовољити, ако ће да узмогне спокојном душом дочекати или и на сами сусрет изићи славенском покрету на европском југо-истоку.

Колико би тако консолидовање било у интересу саме ове монархије, толико би одговарало и општој европској потреби. По положају и саставу своме ова би држава требала да буде велика и сретна постојбина правде и народне слободе, како би могла успешно посредовати западну културу и здраве политичке установе у склад доводити са једнообразним истоком. Тиме би спасла Европу од онога страха, који је попада, кад помишља на панславенског, ил боље рећи панруског баука. Наполеоново пророчанство, да ће можда Европа после 50 година постати козачком, изгубило би тад свога значаја за сва времена. Аустрија би оспособљена била, да се надтиче са Русијом у погледу симпатија код славенских народа на балканском полуотоку.

Вид'те, питање то, е да ли ова наша монархија може конкурисати с Русијом у освајању љубави и пријатељства код источних народа, питање то, вредно би било дубљег одговора. Такозвани полузванични, посвећени кругови у Будим-Пешти и Бечу тврде на просто, да се ова држава с Русијом на истоку надтицати не може. Ти исти пак, у исто време, пуни су свакојаких погрда на велику Русију, на њезине верозаконске и политичне установе, а с друге стране пуни хвалисања својом религијозном толеранцијом и својим политичким слободоумљем, које би морао осетити и сам „дивљи инстинкт“ источних народа, кад би то религијозно-политично слободоумље у истини тако било, како га они хоће свету да представе.

То није, и с тога имају они потпуно право, који кажу, да ова монархија с Русијом конкурисати не може, и то ће тако трајати све дотле, док остане оваква, каква је. Ја идем још даље, па велим, да је ова наша држава међу свим европским државама једна од најнесимпатичнијих појава.

Све би то да како друкчије било, да је преуређење ове монархије после краљевградачког пораза пошло оним путем, којег сам мало час наговестио. Место тога, шта се урадило? Створио се дуалистички сустав, поделило се господство између Немаца и Мађара на рачун славенских и других народа у држави. Што је још горе, Угарска, по компактном положају и по политичној снази мађарског елемента превлађивала је ону другу половину царевине, такозвану Цислитаву, која се протеже од Галиције до Боке-которске без јединствене мисли у својих становника и народа. Отуда је морала сљедити меродавност мађарска не само у унутарњој, него и у спољној политици државној.

Што се пак јужних славенских народа тиче, на које је Аустрија имала најбржљивију позорност да обрати, ако је хтела да имаде каквог културног позива на исток, те је народе она запустила и предала Мађарима на милост и немилост. Нећу овде да спомињем мржњу и непријатељски дух мађарски према српском народу не само у јужној Угарској, већ и с оне стране Саве и Дунава. Тај се дух за ово последње време довољано обелоданио и заиста није био у корист и на част ове царевине. Но нећу о том даље да говорим на овом месту. Да узмемо овде само на око троједну краљевину и судбину хрватског државног права, која се постигла, одкад је ова земља ступила у тешњу свезу с Угарском. Питам вас господо, е да ли то стање и близу одговара ономе, што овој земљи по стародавном и свечаном праву или и по самом народносном савременом начелу припада? Хоћете ли именовање бана на предлог и уз премапотпис угарског министра-председника сматрати као начин, који осигурава троједној краљевини банове из средине народа и по вољи његовој, који ће само њему одговарати за своја дела? Није ли у том начину именовања опасност, да ћемо имати банове, који ће верно пазити на мигове, што их буде из Будим-Пеште слао какав Зевс-громовник са министарске столице своје?

Ми шиљемо из наше средине посланике на угарски сабор, који би имали да заступају ову земљу у погледу заједничких посала. Какво је то заступање, то сви знамо. Није претерано, ако се каже, да та установа крши достојанство ове земље и кочи независан дух овога сабора,

Колико је скучен делокруг домаћег законодавства и извршне власти, и колико се још већма хоће да скучава, то најбоље сведочи последњи кр. отпис, према коме и сама ова предложена основа адресе ма и у најблажијој форми налази за нужно да нагласи очување автономног права.

Погледимо ли на територијална питања ове земље, овда нам се ту тек поглед мора помутити бригом и чемером. Што је неоспорно и од свих фактора признато право ове тројне краљевине то јој се под разним видом и изговором и данаске ускраћује и само се по кадшто лепом речи и празним обећањем хоће да завара. Међутим дани и године пролазе, а крајина, Река и Далмација стоје одвојене од матере земље и растурене на толике стране. Очевидна је намера Мађара и Немаца при томе, да народна снага наша остане расточена, како би они лакше господарити могли.

И тако је дух и уплив мађарско-немачки, као оно црна коб, раширио своја крила на јужне крајеве ове монархије и у том стању дочекали смо оне велике повесничке дане, када су словенски народи на балканском полуотоку треснули ланцем ропства свога о земљу и у јуначкој борби потражили спасења свом човечанском и народном праву.

У таким приликама доживели смо, да је у часови најтежег славенског искушења дивљи бес мађарског туркољубља свој танац поигравао на срамоту овога века и на понижење славенске већине у овој монархији.

Таку државу берлински конгрес при својим дипломатским крпаријама овластио је, да буде непристран судија између хришћанства и корана и да у потлачене покрајине — Босну и Херцеговину — унесе луч просвете, слободе и правде.

Колико је неприродно то решење берлинског конгреса и чл. 25. истога уговора, види се из самог чина, којим је проведена окупација, а нарочито из унутрашњег стања, које се у овој држави развило одма онога часа, кад је поседнуће постало свршеним чином, те кад је наступио тренутак, да се политична страна тог питања решава. Наступиле су министарске кризе у обе половине ове царевине, које ће се да извргну у парламентарне и државне кризе. Монархија је ова доспела на раскршће и сада ће се имати да одлучи: хоће ли и на даље протиславенски дух руковати судбином ове монархије или ће се једном и славенски живаљ признати као државотворни. Пође ли се овим новим путем, онда може тај покушај у последњем тренутку да спасе ову државу, те да јој Босна не буде на проклетство и пропаст њезину. Остане ли се пак при досадањем дуалистичком правцу, онда се спрема ново Невесиње, са свима посљедицама, које смо већ једном на Турској видели.

То је, господо, тај знаменит моменат, када ми хоћемо пред круну с адресом да изиђемо и у таком судбоносном тренутку, шта ви господо заступници народни каните се и смерате? По предложеној основи адресе ви се строго придржавате оног оквира, у који нас турише Мађари својим нагодбама. Према зак. чл. од год. 1868. ви ћете да бирате своје одасланике за уг. сабор, ви ћете шта више изаслањем регниколарне депутације да обнављате ту свезу са Угарском, која је толико убитачна по ову земљу.

Па и онда, кад вам се из тог скученог оквира отимље поглед на повесничке догађаје на истоку и тада остајете на досадањем темељу, па желите, да се и Босна поносна увуче под скут Угарске, или да се бар усрећи таком управом, каквом смо ми данас жалибоже усрећени, те да се тако спреми за слепо оруђе у рукама славенских непријатеља, као што смо ми данас тако оруђе. У ту сврху вољни сте ви да подносите и даље жртве у животу и иметку, где ја неби, кад би до мене стајало ни капи крви, ни пребијеног новчића вотирао, док је год овако стање у овој монархији.

Кад би сте ви господо уочили прилике, што се данас на политичном хоризонту вију, па кад би сте као оно римски плебејци употребили несигурност и колебање ове наше државе, те се попели на „свето брдо“ пасивности и одатле свечано прогласили своја незастарива народна права, кад би сте рекли, да нећете више да будете partes adnexae regni Hungariae, него да је ова земља равноправна с Угарском и да јој од воље стоји, хоће ли и каву ће свезу према својој народној и финансијској снази с Угарском удешавати, кад би сте тај одлучан корак учинити — а могли би то данаске и без позива на Јелачићеве топове — ја би се од своје стране поклонио том великом чину, а уверен сам, да би га и васколики славенски југ радосним ускликом поздравио. Незнам, да ли би то уродило жељеним плодом. Догађаји су веома крупни и веома се брзо развијају. Можда је већ касно, да се овде ствара кристализациона тачка, а много би овде још требало радити, да се така тачка створи, која би за источне народе привлачиве снаге имала, и то још под аустријским двоглавим орлом, под којим славенски народи до сад никад среће не нађоше. Можда је касно. Но кад би сте ипак пошли том ставом, много не би жртвовали, а испунили би своју свету дужност и спремили би себи положај у будућности, која можда није тако далека.

Високи саборе! Није моје у првом реду, да вас потискујем на тај пут, који вам се можда опасним чини. Ваше је да премерите снагу свога народа и да се — одлучите. Као син ове домовине и осећајући братиске љубави у својим грудима, ја би рад, да ова земља буде поштеђена од силнијих потреса, него што су ови, које вам ми предлажемо, рад би, да се склони на становиште, на ком је догађаји прегазити неће, рад би, да се не пропусти згодан тренутак, којег после неће читави векови накнадити. — Тога свега не видим у предложеној основи и с тога ја у пуној свести своје велике одговорности пред лицем земље и народа гласам против оваке адресе.

ДВЕ НОТЕ.

Бечки званични лист саопштава од речи до речи турску ноту „о свирепствима аустро-угарске војске“ и одговор Андрашијев на то; обе ноте гласе овако:

I.

Његг. Височанство велики везир Његг. екселенцији Каратеодори-паши у Бечу.

Из једнога извештаја, који је поднео високој порти генерал Хафис-паша, као и из других извештаја наших грађанских и војничких власти и из телеграма босанских изасланика о догађајима у тој провинцији излази, да је аустро-угарска војска у варошима Сарајеву и Бањалуци починила дела опустошења и да и сад непрестаје чинити свирепства, клати жене и децу, пљачкати куће, убијати сељаке и пастире у пољу.

Осим тога, наши војници, који се нису борили нити отпора давали, интерновани су као ратни заробљеници.

Аустро-угарски командант на силу је испразнио нашу војничку болницу, рекавши при том с погрдом, да скотове не треба трпети међу људма.

С погледом на те жалосне догађаје и на свирепства, која се чине поглавито на мусломанима, мухамеданско становништво оних места, која је заузела војска царска и краљевска, изгубило је све поверење у аустро-угарске власти.

Ми смо уверени, да ће бечки кабинет с оним осећајима човечности, којим је задахнут, такво стање ствари за цело сажаљевати. Јасно је, да упад аустро-угарске војске у Босну и Херцеговину пре склопљене о том погодбе између једне и друге владе на темељу чланка XXV берлинског уговора не само не ће успоставити мира и реда у поменутим провинцијама, него ће једино увалити у бескрајну несрећу те земље и компромитовати дело примирења.

Устанак у Босни и Херцеговини распирен је словенским становништвом ових земаља, које су устале против царске владе, а сада, услед аустријске окупације, мусломанско становништво мора да подноси дела свирепства и мрцварења.

Ставите грофу Андрашију до знања горе наведено и у име високе порте апелујте живо на чуства човечности Његг. ексцеленције, да предузме нужне мере, да би се докончало стање ствари, које тако јако противуречи оној мисији, коју аустро-угарска влада држи да је требала примити на се.

Висока порта држала је, да ову депешу треба да саопшти великим силама с молбом, да пријатељским кораком подупру наше захтевање код бечког кабинета. Ми се надамо, да ће нам под тим околностима гроф Андрашија хтети пружити нов доказ свога пријатељства, те да ће настојати да се изда наредба да војска аустро-угарска не иде даље, јер то би могло још више крвопролића проузрочити.

II.

Гроф Андрашија грофу Зичију у Цариграду.

Беч 2. октобра 1878.

Турски посланик продао нам је циркулар о делима свирепским, која је тобоже починила наша окупациона војска. Ви ћете један примерак од тог циркулара добити поштом.

Пре свега с гнушањем одбијамо ове неочекиване и истини супротне тужбе. Оне не ће обманути никога у Европи где је поштовање, које наша ц. и кр. војска улива, и њен глас тако јак, да га не могу потрести клеветничка подметања. Што у турској окружници највише у очи пада, то су сведоџбе на које се она позива. Није ваше ни за кога тајна, да је Хафис-паша повлађивао немиру у Босни и Херцеговини. То нам је наш генерални конзул у Сарајеву одавна сигналисао и доказао. При саопштавању његових извештаја ми смо из штедње према порти изоставили дотична места, јер нисмо имали намере, да јавно компромитујемо једнога његог високог чиновника чије недојално држање бацило би сенку и на њу.

У другом реду пада у очи та околност, што порта држи да се слаже с њеним достојанством кад тако големе тужбе против наше војске на тако погрешној подлози управља на све велике силе, а није се најпре обратила ц. и кр. влади, која би јој за цело пружила сваку могућност, да се увери о неистинитости оних извештаја, који су јој стигли. Нама је одурно, да у подробности побијамо тужбе побројане у окружници. Но ипак хоћемо да констатујемо, да су се у Бањалуци наше трупе само на то ограничиле, да одбију нападај, који су варварске хорде предузеле против болнице, у којој је лежала множина наших болесних, рањених и умирућих војника, и да је у Сарајеву само неколико кућа изгорело, не из освете, него што је то сам улички рат по Сарајеву са собом донео. Премда су фанатици из прозора и са кровова пуцали на наше трупе, варош није пљачкана, нити је опљачана. Нема ни једног случаја пљачке од стране наших трупа. На против често се десило, да су наше трупе морале урођенике задржавати од пљачке. То потврђују војници и страни кореспонденти. Нека порта сравни ову окупацију Босне и Херцеговине с оном од године 1851 и 1852, коју је Омер-паша предузимао, да би реформе танзимата спровео. И ми смо имали да се боримо против истих елемената, које је Турска тада покоравала, елемената, које су турски министри пред Вама више пута па и у најновије доба означили као дивљачне и неукротиме. Чему је Омер-паша требао две године, то смо ми урадили за два месеца. Његова је војска живила од реквизиција и он је саставио био читав списак многих личности без разлике вере, на којој су нарочито фигурисали многе паше и бегови, с намером да их прогони и потуче, а ми плаћамо за издржавање своје војске готов новац и наши војни судови дали су обесити само неке личности, код којих је најбржљивија истрага посведочила да су учествовали у грозним убиствима наших војника, турских и страних чиновника. Нека даље порта сравни законити и човечни поступак наших трупа са мрцварењем и сакаћењем наших рањеника.

Што се тиче оптужбе у погледу интерновања отоманских војника који се нису борили, ми се не можемо довољно начудити портиној слабости у памћењу. Зар се турска не сећа више, да смо ми, не чекајући крај борби, хиљаде таквих људи с војничким почастима испратили у отаџбину им, који, верни будући часним предањима своје себе саму пошту(уће војско, не хтедоше учествовати у буни организованој од људи, који су без вере и закона провирили из талога народног, па пошто су потукли отоманске официре и чиновнике успоставише владу ужаса и грабежа.

Са задовољством констатујемо на овом месту, да у опште пристојнији редови нису учествовали у устанку, с изузетком неких места и неких личности, које, да би избегли конфискације и покол, морадоше до доласка наших војника понети јарам устанка.

Дух, у ком смо ми предузели окупацију, види се из наше прокламације. Да смо ми, место што смо прогласили поштовање свију конфесија, развили заставу ослобођења хришћана, не би нас толико жртава стао посао, који сад довршујемо. Но то би био сигнал за истребљење мусломана, а наша је дужност била да штитимо њих као и хришћане. Ц. и кр. војска, која је од старине навикла на дисциплину и великодушност, сматрала је за питање части, да при свем дивљачком, лукавом, свима законима супротном нападају као што је био н. пр. онај код Маглаја, своју мисију изведе у духу европског мандата и наше прокламације, која је по заповести Њ. Величанства цара и краља, мога узвишеног господара, претходила улазу наших трупа. Гадне клетве које се дижу против ње, не могу се ње дотаћи, но оне ће непрестано уз-

немирити јавну савест у Аустро-Угарској. Била је моја дужност да их одбијем и да изјавим порти како није могло проћи а да не оставе рђав утисак.

Ваша ексцеленција нека ову депешу саопшти Сафет-паши и нека му остави од исте препис, ако узмите.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Свеколике министарске кризе у овој монархији потиснуте су за тренутак с првог места у политичкој дискусији, а на њихово место ступили су сабори. Угарски сабор скупио се јуче у прву седницу, но о њој још немамо извештаја. Пештански листови пак, који су нам јуче стигли, пишу, да ће сабор као јуче држати прву седницу и да ће га данас у будимском двору Њег. Вел. свечано отворити читањем престоне беседе. Међу тим посланици већ стижу у Будапешту и странке се групишу. Либерална се странка почела састајати још у четвртак, но не на конференције, него на просте састанке. Таквих је било у четвртак и петак, а јуче је требала бити прва конференција, на којој се сигурно и конститујисала странка. Сједињена опозиција, која је такођер урекла, да се њени чланови још пре сабора пожуре у престоницу, скупља се тако исто на приватне договоре и после званичног отварања сабора конститујисаће се. За крајњу левицу или странку од год. 1848. не јавља се још ништ, а тако исто ни за народносне посланике.

У Будапешту је у овај мах пренесено тежиште васколике кризе у целокупној монархији, по што је монарах у четвртак пре подне дошао тамо из Гедела. У очи његова доласка стигли су такођер тамо из Беча заједнички министри Билант и Хофман и аустријски министар-председник Ауерсперг и финанц-министар Претис, с њима још вицеадмирао Пек и више референата ратног министарства. Одмах по доласку свом примио је монарах Тису и Претиса на приватну аудијенцију, а у 10 сахата пре подне истог дана почела је под његовим председништвом заједничка министарска конференција, на којој су осим горе поменутих личности учествовали од угарске стране министри Тиса и Венкхајм. Конференција је трајала до после 2 сах. по подне. Ту се установљавао заједнички буџе за 1879. г. па сигурно и углавио, по што се Андрашију жури с делегацијама. Он је рад, да се државним саборима које каковим смицалицама одузме прилика, да поведу реч о спољашњој политици државној, али тешко да ће му то поћи за руком. Опозицијони „Немзети Хирлап“ пише: „Толико стоји, да у угарским парламентарним круговима влада друкчи назор и да ће угарски сабор тешко уступити делегацијама приоритет у расправљању спољашњих ствари.“ И остала већина будапештанских листова као на команду у један глас вичу, да све ствари односно Босне и Херцеговине, како трошак на окупацију, тако и будућа управа тих покрајина, — да све то спада у компетенцију обају земаљских парламената, а не делегација. Тако „Пешти Напло“ пише о тој ствари.

„Шта је делегација? Одбор државног сабора, ком (одбору) је закон за поједина, строго одређена питања уступио законодавну власт. Тај одбор дакле није никакво законодавно тело, није парламенат, он је мандатар, који никако не сме прекорачити круг уступљених му права. Ако га ипак преступи, онда је његов поступак незаконит, који у себи не инволвује никакових обвеза и који државни сабор може поништити. Шта је даље заједничка влада? Влада, која води заједничке послове, влада Аустрије и Угарске, која има свој законски делокруг одређен у нагодбеном закону међу обема државама и која ван тога — без новог закона — не сме ништ наређивати ни својом иницијативом, ни по налогу круне, ни по пуномоћи од стране делегација. Погледајмо сад, е да ли се босанско питање ма под каквом изликом може одузети компетенцији државног сабора уступити делегацијама и е да ли делегације смеју вотирати своте, нужне за управу Босне? По закону је то немогуће. Прво и прво, Босна није никако заједничка ствар; друго, заједничка влада нема права, никаквом земљом ни владати ни управљати; треће, делегација сме вотирати новац само за заједничке спољашње послове и за заједничку војску, као год и за заједничку управу војеног бицета; најзад четврто, закон од г. 1867. законодавним телима обају државних половина изреком задржава право, да се мора од њих добити дозвољење за сваку промену устава, као и за инартикулацију међународних уговора“.

Поред свег тог, што је шомођска жупанија због познатог закључка свог у погледу окупације навукла си на врат владиног комисара, и пак по муниципијама не престаје агитација против окупационске политике, пре би се могло рећи, да расте. Шомођској репрезентацији, да се Тиса и Сенде оптуже, придружила се и Столнобеоградска варошка муниципија и — што је врло важно и значајно — сама угарска престоница Будим-Пешта, само с том разликом, што престоница иште, да се цело министарство оптужи. У овом часу, кад се отвара државни сабор угарски, дотична одлука престоничке репрезентанције има двоструку вредност.

Такозвана препрежна афера пештанске жупаније добила је и свој епилог на конгрегацији исте жупаније 1. (13.) о. м. Познати поджупан Фелдвари добио је због ренитенције дисциплинаран укор, и ту пресуду дисциплинарног суда потврдио је министар унутрашњих послова. У след тога на реченој конгрегацији позове велики жупан суспендованог поджупана, да по ново наступи звање. Одговарајући на жупанов позив, рече Фелдвари, како никог није изненадила пресуда против њега, по што га је кадија и тужио и судио му. Но он је већ a priori добио сатисфакцију од жупанијског одбора, који је протоколарно одобрио његов поступак од владе инкриминован. С тога се он ни мало не предомишља, да ли да се врати на место, на које га је позвало поверење жупаније. У осталом, заврши, и у будуће једино ће закон бити порма, које ће се придржавати. Да како да је та изјава изазвала одобравање, какво се може видети само код вредокрвних Мађара. Сувише реши се једногласно и протоколарно изрече, да муниципија поступак владе са сажаљењем узима на знање и да и на даље остаје при свом назору, изреченом на прошлој конгрегацији.

Јавили смо и поименце побројили оне пуковније, које ће се демобилисати, т. ј. из Босне вратити дома. У след тога, како „Будап. кор.“ дознаје, демобилисаће се половина неких домобранских посада, и то оних у Петроварадину, Осеку и Земуну. Будапештански листови пак никако не ће том да верују. „Еђетертешт“ вели, демобилизација није ништ друго, него покушај, да се народу баци песак у очи. — „Кезвелемен“ пише тако исто, да та причина не ће умирити Угарску. У след тог, што се вели, да је за осигурање досадашњег успеха у Босни нужно бар 100.000 људи, пита исти лист, је ли у опште нужно осигуравати тај успех. Иза окупације скрива се анексија, а њу перхорескује Угарска, бојећи се унутрашњих и спољашњих заплета, који могу отуд потећи.

Што се тиче цислитавске министарске кризе, сви бечки листови јављају сугласно, да је 3. (15.) о. м. Депретису поверено, да састави нов кабинет. Он се тог примио и тога ради једнако води преговоре с појединим личностима, које би могле ући у нов кабинет. Међу там, и ако Депретису пође за руком, да се с њима погоди, нов се кабинет никако неће дефинитивно склопити пре отварања рајхсрата. То се види већ и по том што је у прошлу среду дошао у Пешту с Депретисом за једно и кнез Ауерсперг, да ту поред монархове особе спреме, што је нужно за отварање рајхсрата. Међу тим, и ако Претис склопи таково министарство, које може рачунати на већину у рајхсрату, он ће се дефинитивног склапања кабинета само тако примити, ако рајхсратски клубови одобре његов министарски програм. Тако бар јављају полузванични листови бечки, а какав је то програм, то се јавно још не зна, ма да се већ много о њему нагађа и пише.

Дакле збиља већина адреске комисије на чешком земаљском сабору у седници 3. (15) о. м. предложила је, да се преко ригеровог предлога о адреси пређе на дневни ред, по што промена изборног реда не оправдава апел на круну, него предлаже, да се земаљском одбору наложи, да по ново подвргне ревизији изборни ред Мањина пак одбора остаје при ригеровом предлогу. Нема сумње, да сабор не ће усвојити предлог одборске већине, по што у њему седи више уставовераца, него ли Чеха.

Полузванични гласови из Беча навешћују, да је од чести већ учињен дипломатски вирман у Аустро-угарској дипломатији. Гр. Карољи за цело иде у Лондон, гр. Бајст у Париз. Шта ће бити с грофом Вимпфеном, који је до сад ову монархију заступао у Паризу, да ли ће стићи у Берлин или у мир, то се не јавља.

По новинама се у овај мах вентилира питање пакongреса. По што се видело, да већи део конгреског рада у пракси не вреди готово ништа, да се многе наредбе конгреске не извршују, па и ако се изврше, онда поврате старо стање, које је управо дало посредни повод конгресу, — то није никакво чудо, што се покреће то питање. Е да ли је та мисао поникла у гувернаменталним круговима, или ју је преса покренула, то се сад још не зна. Међу тим горко искуство са конгресом учи нас, да ће пакongреси још мање што израдити, но конгреси, ако се источно питање не реши радикално, т. ј. природно, у корист источних народа.

Бечка стара „Преса“ јавља, да ће Руси, као год Дренопољ, тако и Бајазид истом онда напустити, по што с Турском закључе дефинитивно мир.

У седници грчке коморе од 3. (15.) о. м. развио је министар председник Комундуро експосе о радњи грчке владе за време од последње сесије до данас и разјаснио владање Грчке према устанку у Епиру и Тесалији. Министар рече, Грчка није ушла у рат не са страха тобож, него за то не, што је Инглеска уверавала, да ће се узети обзир на право Јелина. Конгрес је донео повољне одлуке у погледу Грчке; ма да исте још нису изведене, он и пак још не очаја, него се нада, да ће се Турска пријатељски споразумети с Грчком. Ако пак Турска остане упорна и Јеврона напусти Грчку, онда ће јака војска створити догађаје, који ће натерати велике силе, да узму у своје руке решење јелинског питања. Да се пак то постигне, иште се жртава. За то Комундуро иште нов кредит од 35 милијуна, да би се грчка војска повисила на 40.000 људи. Ако комора осуђује ту политику, он је готов положити портфељ.

У Павији су тамошњи грађани 3. (15.) о. м. приредили банкет у част свом посланику, министру председнику Кајролу, и том је приликом Кајроли говорио о политици талијанске владе. Разложив унутрашњу политику, пређе на спољашњу, и за окупацију Босне и Херцеговине рече: „Што се тиче окупације Босне и Херцеговине од стране Аустро-Угарске, то талијански пуномоћници, према добивеном упутству, нису опоновали једногласном закључку својих колега, него су се ограничили на формуловање захтева, којим се ишло на то, да се јасније означи карактер окупације. Само је Италија отишла с конгреса, не изложив се опасности изоловања или пустоловних подухвата.“

ДОПИСИ.

J. — **Нови Сад** 5. октобра. Прошле године у једном броју штоване „Заставе“ обећасмо трговачкој омладини у Новоме Саду, о стању „болничке задруге“ чешће на јавност износити, које до данас неучинисмо, из разлога што нехтедосмо нашим редовима поред озбиљних ствари у штованој „Застави“ простора заузимати. Не би још ни данас то чинили, да нас не гони корист задруге а уједно и немар који је трговачком омладином овладао. — Задруга је прошле године као у другој години живота свога у сваком погледу леп резултат показала, о ком су се њени чланови из одборског извештаја на главној скупштини која је 27 јануара о. г, држана уверити могли. Задруга је у течају прошле године 90 редовни чланова бројала, од којих је до свршетка године 32 због одласка из Новог Сада иступило и задруга је почетком ове године 55 редовни чланова бројала. Ми се надасмо да задруга што дуже постојала буде, да ће чланова све више и више бројати, но у нашој нади преварисмо се, јер чланова место да је више а оно све мање и мање. Као што напред рекосмо задруга је почетком ове године 54 редовни чланова бројала, од којих је до 1 октобра 28 иступило а само 9 нови уписало се, и тако данас када ове редове пишемо задруга 36 чланова броји! Према племенитој цели заиста мален број. — Што се задружног материјалног стања тиче за сада добро стоји, од 1 јануара до 1 октобра о. г. ушло је у задружну благајну разних примања 800 фор. 60 нов. које са готовином од прошле године укупно 2131 фор. 29 нов. износи, од које своте кад се 341 фор. 36 нов. као издавање одбије, задруга је 1 октосра о. г. готовину од 1789 фор. 93 нов. бројала.

Коме је позната задружна племенита цел, какву помоћ у случају болести својим члановима пружа, зачудити се мора да од 100 и више чланова трговачке омладине једва да се трећина у задружне чланове броји. Кад би трговачка омладина односно трговачки помоћници помишљали, да је здравље највеће благо човека а болест да је највећа невоља, особито за човека чије материјално стање недопушта у случају болести довољну негу и трошкове који су у болести нужни и без којих се болест занемарује и укорењује — кад би велимо на то помишљали, уверени смо да међу њоме ни једног члана не би било, који задружним чланом не би био. Познато нам је неколико чланова — који неможеду да прежале месечно 50 новчића за чланство у задружну благајну прилагати — да су боловали, да су рачуне у лекарници и код лекара направили, које им сада тешко пада платити, па опет не ће да увиде, да се задружна члана упишу и тиме себе у случају болести од не предвиђени трошкова обезбеде. Све би то могло бити да није Лаве, Тоше, Црногорца и других места, где готово свако веће на рујно винце по који новчић ваља дати који се често и у форинте претвори и заото се не може задружним чланом бити.

Да нисмо уверени о племенитој задружној цељи, да нисмо пријатељи трговачкој омладини, да јој не желимо угледа код штовани принципала, не би ни речи проговорили, али овако кад све то желимо, онда не можемо ћутећки прећи а да трговачку омладину не сетимо, да у Новоме Саду постоји „Болничка задруга трговачке омладине“ која је једино за то основана, да трговачка омладина односно трговачки помоћници у случају тешке болести не морају се по варошким болницама потуцати и за милост молити, но да имају своју сопствену болницу где ће уживати сваку негу, која је једном болнику нужна. За то би требало да се сваки трговачки помоћник за задружна члана упише и тиме задружну цел подпомогне да се у што већој мери раширити може.

НОВИ САД, 7. октобра. У данашњем броју саопштавамо изјаву г. Стевана Поповића, нар. заступника на загребачком сабору за румски срез, којом се брани против онога, што је у „писмима из Загреба“ за ње речено, да се „пожурио у речени клуб, да се како не одоцни.“ Напомиње тобож у хатар свој а у злу вољу писца речених „писама из Загреба“, што је само он поименце споменут као такови, који је из опозицијоног клуба прескочно у владин. Зна се пак, да је само он један од оних саборских чланова српских, који су прошле периј оде били у опозицији, јер су остала двојица (Димитријевић и Рогулић) овога пута изостали, те да је по томе по све умесно било, што се само он поименце споменуо као такови, који је своје политично становиште изневерио. Остали Срби посланици били су и пре тога у истом клубу, осим г. М. Рогулића, који је тек при крају прошле периј оде на сабор доспео и у последњој седници верификован. За даље оправдање своје наводи г. Стеван Поповић, како је тек пети дан свога бављења на сабору ушао у клуб и то у оном тренутку, кад је дошла на решење верификација вуковарског и товарничког посланика. Да ли је баш пети дан био дан порицања, то писац „писама из Загреба“ незна позитивно, ал толико стоји, да је Поповић ушао у клуб пре доласка Суботићевог и без договора са српским заступницима и у томе — зец лежи. Што се верификација наводи у оправдање, то писац речених „писама“ може мирном душом оставити широј публици на пресуду: е да ли верификација може као довољан узрок служити за изневерење својих политичних начела, на основу којих је когод за сабор од народа биран? Не, верификација је само као добар повод послужила овога пута. Међу тим је резултат показао, да присуство српских заступника у томе клубу није спасло изборе у Вуковару и Товарнику, па ипак се после тога остало и на даље у клубу том. На што дакле позивати се на верификацију и хтети тиме замазивати очију? Г. Поповић на завршетку вели, да писац „писама“ истих изнашањем тих мотива отежава српским заступницима положај у владином клубу и да то бајаги није у интересу народне ствари. Писац тих „писама“ пак од своје стране држи, да није у Загребу отежавао положај српским заступницима ако није олакшавао. На даље је слободан изјавити своје мишљење, да се народној ствари онда најбоље служи, кад се дело на видело изнесе, кад се истина не затајава пред народом, који имаде права, да води рачуна о деловању тих, којима је своје поверење поклонио. Толико у хатар истине и јавног морала.

— „Опроштајна вечера“ у част нашем омиљеном песнику Змај-Јовану Јовановићу у прошли четвртак приређена испала је онако, како се само пожелети може. Друштво је било велико и одабрано. Узвишени моменат светковине огледао се на свима. Здравице подужим беседама пропраћене напили су песнику др. Полит и Ст. В, Поповић, на које је Јовановић одговарао. Женски свет био је јако заступљен што је свечаност особито лепо зачињавало. Ми за сада ово укратко јављамо, а опширније ћемо се вратити на исту светковину првом приликом. Слављени песник Змај-Јован Јовановић одлази у понедеоник у Београд. —

— Посланик шајкашког и уздинског среза на земаљском сабору угарском, г. др. Мих. Полит Десаничић, отпутовао је јутрошњом лађом у Пешту на сабор. Његови пријатељи и поштовачи испратили су га до станице.

УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ“

у Новом Саду

У 151 бр. „Заставе“, писац „Писма из Загреба I“ вели: да сам ја међу оним заступницима из Срема, који су се „пожурили да уђу у клуб народне странке, да се како не одоцне“.

Обраћам пажњу на то, да је само мене споменуо поименце. Ово чиним за то, да би се боље могла разумети намера тога писца.

Колико сам се пак ја „пожурио да се како не одоцним“ ступајући у тај клуб, зна сваки мој садруг на сабору као и г. писац. А сад ће моћи сазнати и српска публика, кад јој кажем: да сам ја тек пети дан мога бављења на сабору и у оном тренутку ушао у тај клуб, кад се у њему имало да реши: дал ће се оверовити избор вуковарски и товарнички.

Ја ћу овај мој корак правдати пред мојим бирачима у своје време, а будем ли принуђен, и пред широм публиком.

Овом приликом сматрам за дужност, споменути, да не налазим, да је у интересу народне ствари, којој ваља сви да служимо, било нужно да нам писац отежава и онако тежак положај, као што је учинио споменутим „писмом“ саопштавајући мотиве из којих би — по његовом мнењу — заступници Срба, стали у садању саборску већину.

У Загребу 12. октобра 1878.

Стеван Поповић
нар. заступник.

НОВИЈЕ.

— У седници загребачког сабора од 5. (17.) о. м. изабрана је делегација за пештански сабор. Пре избора протестовао Старчевић против незаконитости изборног чина. Изабрани су: за горњи дом: гр. Лад. Пејачевић и бар. Варт. Змајић; за доњи: Антолех Орешек, Бедековић, Берута, Црнадак, Деренчин, Ђурђевић, Хорват, Јакић, Јордан, Каткић, Котур, Крестић, Кукуљевић, Кушевић, Лончарић, Михајловић, Мишкатовић, Мразовић, Ожеговић, Пејачевић, Рајцер, Рубиде-Зачи, Сладовић, Зајц, Шрам, Стражимир, Стековић, Суботић, Тирк, Видрић, Вушчић, гр. Војкфи, Живковић и Циндл. — У краљевински одбор изабрани: Хорват, Јакић, Крестић, Кушевић, Николајевић, бар. Ожеговић, Смодек, Симунчић, Трнски, Врбанић, Вукотиновић, Вежић и Жагровић. — На то се сабор одгоди, опуномоћив председника, да идућу седницу по потреби сазове.

— У Бечу се надају, да ће бар Претис пре отварања рајхсрата моћи саставити нов

кабинет, тако да ће готову листу моћи поднети монарху, по повратку му у Беч.

— Бечке „Пем. нов." јављају, да је гр. Андраши осим одговора на портине рекламације односно свирепства аустро-угарске војске послао гр. Зичију и другу ноту, у којој се гр. Андраши жали, што је међу Аустријом и Портом наступило неспоразум, али се нада, да ће се касније оне моћи споразумети.

— „П. Л." дознаје, како је Лејард јавио у Лондон, да је Порта сад склонија, да склопи конвенцију с Аустријом

— Стара „Преса" јавља, да је султан санкционисао од министарства усвојене услове за склапање дефинитивног мира с Русијом. Преговори у том погледу довршиће се ових дана.

— Званични „Правит. Весник" доноси наименовање државног саветника Давидова за руског дипломатског агента у Бугарској, а кнеза Церетељева за ђен. консула у Источној Румелији.

— Солунски митрополит Анким изабран за васијонског патријарха,

„Глобе" пише, да рат међу Инглеском и Афганистаном ваља сматрати као сигуран. Што скорије може се очекивати да ће инглеска војска ући у Авганистан.

ИСКАЗ

добровољни принесака трговишта Руме скупљени по госпођама румским на оскудицу трпеће породице у окупационалном босанско-херцеговачком рату војујућих, — догодно на могуће осакаћене и изнемогле а подпоре лишене саме војнике ове варошице и околице.

Приложише пак и то по госпођама.

1. Даници Димитријевић и Драги Маринковић: Јоза Петровић 1 ф. Ана Марић 2 ф. Мита Т. Јаковљовић 5 ф. Сима Душовић 30 н. Јока Јанковић 20 н. Јоца Ђорђевић 2 ф. Јозеф Рајнпрехт 20 н. Персида Јовановић 2 ф. Аксенија Јекић 10 н. Јанчика Бенчић 30 н. Матија Пинкас 10 н. Јока Максимовић 50 н. Јелена Букин 40 н. Н. Штрекер 20 н. Панта Шашић 20 н. Н. Шнајдер 20 н. Петар Дојчиновић 2 н. Јелис. Стокановић 5 н. Јулијана Шуберт 30 н. Паркус Краус 50 н. Роза Штајнер 1 ф. Нети Весл 40 н. Пера Панајотовић 3 ф. Алекса Ђорић 40 н. Фрања Најнхерц 2 ф. Катица Радојевић 40 н. Марија Валетић 25 н. — Скупа 23 ф. 10 н.

2. Наталији Рунјанин и Анки Б. Димитријевић: Марија Ђорђевић 1 ф. Радмановић поштар 5 ф. Ана Марић 1 ф. Ј. Ђ. 30 н. Марија Валетић 30 н. Јозеф Сервани 30 н. Алекса Богојевић 1 ф. др. Стева Димитријевић 5 ф. Јован Крстић 2 ф. Јелена Ђуричић 3 ф. Марија Вујић 1 ф. Јеца Андријевић 80 н. Стева Т. Јаковљевић 2 ф. Софија Симоновић 50 н. Лепосава Марковић 2 ф. Ката Вујин 5 ф. сестре Димитријевић Нерадинчеве 2 ф. Драга Маринковић 5 ф. Љубица Секулић 2 ф. Љубомир Смиљанић 1 ф. Кара Фукс 2 ф, Марија Рошуљ 20 н. Д. Ђорђевић 2 ф, Панајотовић и синови 1 дукат, Тоша Максимовић 50 н. Андрија Шмит 1 ф. парох Крстић 2 ф. С. Милутиновић 2 ф. Дафина Араницки 2 ф. Антонија Ристер 5 ф. Ник. Михајловић 2 ф. Милан Филиповић 40 н. Александра Вујин 1 ф. Марко Георгијевић 1 ф. Паја Богдановић 2 ф. Јулијана Шрајнер 4 ф. Алекса Живковић 2 ф. Јов. Васић 1 ф. Ангелина Ђуришић 2 ф. Јелена Алмослино 1 ф. Алекса Лацковић 30 н. Марија Стајић 1 ф. М. Јаковљевић 50 н. Дан. Медаковић 20 н. Олга Богдановић 2 ф. Румска штедионица 5 ф. Софија Грковић 2 ф, Роза Клинненберг 20 н. Лепосава Маринковић 1 ф. Павле Мијуц 50 н. Василија Јанковић 1 ф. Ант. Ригер 1 ф. Н. Сигл 1 ф. Лука Георгијевић 5 ф. Милева Јаковљевић 2 ф. Јов. Петровић 1 ф. Петар Пајпл 20 н. Марија Критовац 3 ф. Дошхер Вице 2 ф. капелан Јагодић 1 ф. капелан Витановић 1 ф. Христина Јовановић 50 н. Самуел Швебл 5 ф. А. Ланг 1 ф. Белић и Јекић 1 ф. учитељ Јаношевић 50 н. књиговођа Ристер 2 ф. Марија Чершак 1 ф. Ана С. Стајић 5 ф. Софија Николајевић 1 ф. Коста Живковић 2 ф. мајор Вукомановић 1 ф. Ђорђе Петровић 2 ф. Ванци крчмар 50 н. Ева Херцог 1 ф. Ж. Николић 40 н. Катарина Младеновић 1 ф. Ана Бишоф 80 н. Мартин Рајнпрехт 2 ф. Ант. Шме 10 н. Љубомир Марковић из Брода 21 н. Јов. Рилке 50 н. Марија Вугић 40 н. Јозеф Носан 70 н. Михаил Першић 10 н. Ана Месић 1 ф. Карл Штирм 1 ф. Софија Ковачевић 2 ф. Евица Остојић 5 ф. кригскомесар Фурјаковић 5 ф. Ант. Херцог 1 ф. Ана Миних 20 н. Гашпар Шмуц 50 н. Ленка Критовац 1 ф. Анка Б. Димитријевић 5 ф. — Скупа 167 ф. 51 н.

3. Бели Поповић и Лаури Ристер: Јулијана Матић 50 н. Тома Критовац 2 ф. Кристина Петровић 50 н. Марија Тодоровић 1 ф. Тоша Јаковљевић 50 н. Јелена Бајић 20 н. Јока Максимовић 10 н. Пед. Радић 10 н. Радован Ћирић 50 н. Милица Филиповић 1 ф. Мита Јовановић 50 н. Христина удова Петровић 50 н. Вида Петровић 5 н. Софија Ненадовић 1 ф. ср. Стева Михајловић 50 н. С. Глигоровић 30 н. Д. Мишковић 10 н. С. Петровић 10 н. Ал. Глигоровић 40 н. Васа Лукић 20 н. Мл. Мајсторовић 50 н. Ж. Мајсторовић 10 н. Јелена Јовановић 30 н. И. Јовановић 8 н. Б. Николић 10 н.

(Свршиће се.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СТРАЖА

лист за науку, књижевност и друштвени живот.

II. св. „Страже" довршује се у штампи и разаслаће се за који дан свима уписницима. Овај је лист предузео, да научном истином и непристрасном критиком буди свест у народу и ради на бољитку наше књижевности. С тога позивамо све искрене пријатеље науке и народног напретка, да га помажу претплатом и скупљањем уписника.

Пошто је лист материјалко једино упућен на претплату, и опстанак му зависи од одзива читалачке публике, то позивамо све наше начелне пријатеље, да се заузму живо и енергично, да се лист што више распростре.

Пријатељи, којима смо разаслали I. св., нека одмах неодложно шаљу скупљену претплату, а тако исто нека нам врате и све књиге, које не могу распродати.

II. свеска разаслаће се само онима, који су положили претплату.

„Стража" излази један пут месечно, у свесци од 10 штампаних табака велике осмине.

Цена јој је за Аустро-Угарску 2 50 нов. на 3 мес. За Србију и друге земље на 3 мес. 5½ динара. Засебна свеска продаје се по 1 фор. или 2 динара.

Претплата се шаље по адреси: **Buchdruckerei A. Pajević Neusatz, Ungarn.**

УРЕДНИШТВО „СТРАЖЕ".

НА ЗНАЊЕ

сл. школским властима, сл. школским одборима и сл. учитељ. зборовима.

НОВА ШКОЛСКА КЊИГА

МАЛАЯ КАТАВАСІА

коју је г. **Димитрије Поповић** парох сомборски за школску дечицу нашу уредио, **а високосл. школски савет у Карловци за школску књигу примио,** изашла је нашом накладом из штампе и наручује се само у нашој штампарији.

Ова књига штампана је у формату обичне 8-не и има 7¼ штампаних табака. Цена је тој књизи **25 новчића**, ко наручи на више, добија уобичајени рабат.

„СРПСКА НАРОДНА ЗАДРУЖНА ШТАМПАРИЈА"
у Новоме Саду.

Изишао је из штампе

„СРПСКИ СОКО"

велики илустровани календар
за годину 1879.

Ова народна књига, на којој раде познати књижевници и професори српски и која је лане са свога садржаја и лепих слика нашла свестраног отзива у српском народу, може се и ове године препоручити како садржином, тако и красном спољашношћу.

Садржај је „Српском Соколу":

Накиб-беј, приповетка нашег доба од **Мите Поповића; Крв и сузе,** песма **Змај-Ј. Јовановића; Маленкости** поучна расправа за штедњу од ⊙; **У Фрушкој,** народописна црта од **Бранков-а; Козачка шала,** песма **Мите Поповића; О противностима у мушкој и женској нарави,** психолошка расправа од професора дра **Милана Савића; Нешто керински,** за шалу од **Новака Радонића; Јуришић Јанко,** песма народна; **Црте бојне и политичне** од уредника; **Опис слика.**

Као што се из овог навода видети може, пријатељи „Српског Сокола" наћи ће и без хучних наслова: поуке и забаве у расправама за народну штедњу, у народопису и психологији, у оригиналној приповетци, у песмама уметничким и народним као и у језгровитој шали пријатеља нам Новака. У чланку: Црте бојне и политичне, имају читаоци све оно, што се у погледу источног питања догодило за годину дана у јасном прегледу.

Што се наших слика тиче, те су као и у прошлом календару нашем чисто и лепо израђене, као што се ретко у Српству отискују илустрације, а биране су према времену и народном схватању.

Слике су у „Српском Соколу" ове:

Руски царевић (насловна слика); ђура Хорватовић; Срби освајају Пирот; ђенерал Тотлебен; Пад Плевне; Руски главни стан код Самовода; Пролаз руског одељења кроз Јантрин кланац; ђенерал Снобељев; Башибозуке одводе козаци у ропство; Из Олтенице Руси пуцају на турске батерије код Тутуркаја; ђенерал Гурко; Укоп погинулих Руса код Лесковице; Карс; Турско утврђивање у редутима Рушчука; Калафат и Видин; Жељезничка капија на Дунаву (ђердап;) Кубански козаци у ђурђеву; Бугарска сеоска кућа; Руски и турски пуномоћници углављују св. стевански мир; ђенерал Игњатијев оглашује св. стевански мир; Херцеговка на извору; Златни рог у Цариграду; Град барски после заузећа црногорског; Вир-Базар на скадарском језеру; Поп-Каран Карановић; Новак Радонић, сликар; Поседнуће Адакала аустро-угарском војском и Петроварадин.

Додатак имамо још, да су слике наше већином велике, и да уза сваку имаде јасан опис. Цео „Српски Соко" износи 10½ табака штампаних.

Цена комаду 50 новч. или један динар.

Растуривачима нашим дајемо 25%, а ко за готово купи добива 30%.

Наручбине прима и извршује: **администрација „Заставе"**, а за Србију је главни комисионар књижара **Вел. Валожића.**

Наручбине се одма извршују.

У Новом Саду 27. августа 1878.

Уредништво „Српског Сокола."

✝

Данас 22. септембра престави се моја мила и нигда незаборављена мати

СТЕВЕ

после дводневнога свога боловања у 69. годани свога живота. Са овим јављајући свијема мојијема пријатељима и знанцима, тако исто и жатељству поштованога нашега грађанства који њене смртне остатке до гроба пропратише и моје ојађено срце ублажише, најусрднију благодарност изјављујем.

Четиње 23. септембра 1878

Ожалошћени њен син
Филип Радичевић,
протођакон.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОВРОДА.

Из Н. Сада од 6 авг. 1878. до даље наредбе,

У Земун: сваки дан у пола 5 сати по подне (изузимајући недељу).

У Земун и Оршаву: понедељником средом, и суботом у пола 5 сати по подне.

У Пешту: сваки дан у пола 11 сати пре подне (изузимајући уторник).

У Новом Саду 18. авг. 1878. **Оправништво.**

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Целекупне жвакалице као и **поједине зубе** по **најновијој методи** извршују се најјефтиније и без бола умеју. Даље извршују се сваковрстне **операције.**

С поштовањем
Др. **В. ДИК.**

Ординује сваки дан од **9** сати за јутра до **5** сати пред вече у гостиони код **„Јелисавете"** у Н. Саду соби бр. **22.**

ОГЛАСИ.

Објава.

Из слободне руке продаје се целокупан или половина винограда, који на градском хатару у присном комшилуку спахинске баште лежи. Ко би га купити желео, нек се обрати на притјажатељку

Тинку Живановић.

Мешовита радња

М. Г. ЈАНКОВИЋА
у Тителу 2—3

потребује једног млађег спомоћника и једног шегрта од добрих родитеља, који одма ступити могу.

Оглас.

Част ми је штованим мојим муштеријама овим до знања ставити, да сам дошавши натраг из Беча, моју помодну и мануфактурну трговину, свилом, чојом, вуненим штофом, сомотом, платном, пергулином, конофосом и порхетом, као и осталом са свим фришком робом те струке, поднуно снабдео, а к тому још и сваке феле готових јоргана богато стовариште имам, а нарочито пак свилених сваке боје за удаваче; које да би цењене моје муштерије са свим задовољио, сам правити дајем; а поред тога још и свилених појасева као и свакопрсне материје за свештеничке хаљине држим. — А све то услед пресељавања еспапа у други локал у истој кући, за врло јефтину цену, услед чега за многобројну посету умољавам. Наручбине пак са стране извршујем са свим тачно и брзо.

С поштовањем
Г. Георгиевић.

Трговина код „златне диње" у Новом Саду, на пијаци, преко пута српског крста: иста трговина потребује једног младог **помоћника, практиканта и шегрта** из добре куће. 5—5

ОГЛАС.

Управа манастира Раванице продава ће на јавној дражби 8. (20) октобра т. г. у 3 сата после подне 16 јутара матере растове и букове здраве шуме, од за текућу годину одређеног шумског турнуса.

Шума ова лежи близу манастира на лепом месту а извоз дрва моћи ће се са свим лако и без свате сметње обавити.

Ближа условија могу се сваки дан до горњег рока код ман. управе видети.

У Ман. Раванци 1. октобра 1878.

3—3 **Управа ман. Раванице.**

СТЕЧАЈ.

На упражњено учит. место свим се расписује, Плата је учитељска 120 ф. 30 кибли жита, 20 г. кукуруза, 2 лавца ораће земље, 3 хвата дрва и 5 хв. сламе. Поред тога уживаће учитељ слободан стан са пространом баштом и од погреба 50 нов. где буде позван.

Молбенице, с нужним приловима снабдевене имају се најдуже до св. Димитрија (26. окт.) на доле подписати одбор слати. Лична пријава узима се у обзир.

Из седнице црквено-школског одборт у Моноштору 24. септ. 1878. држане.

3—3 **Школски одбор.**

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења учитељског места на српско основној школи у Осеку и то као привременог, расписује се овим стечај до половине месеца новембра т. г. са платом годишњом од 600 ф. а. вр.

Молбенице са сведочбама имају се упутити на председништво школског одбора.

У Осеку 1. октобра 1878. 1—3 ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

На опћој пучкој школи у Шиду кр. поджупаније вуковарске расписује се овим место учитеља и певца источно православне вероисповести уз годишњу плату од 400 фор., 20·5 простор. мет. (6 хвати) дрва за огрев, стан у нарави односно 80 ф. станарине и врт.

Просителји нека своје на високу кр. хрв. слав. далм земаљску владу управљене молбенице с доказима добе, учитељског оспособљења, моралног својег понашања и досадањег службовања поднесу опћинском школском одбору у Шид до 15. новембра (по нов.) т. г.

У Вуковару 15. октобра (по нов.) 1878.

1—3 КР. ЖУП. ШКОЛСКО ОАДЗОРНИШТВО.

Мануфактурна трговина

МИХ. БАКМАЗА
у Митровици

потребује једног од млађи помоћника. 1—1

Х. ЛАЈТНЕР

ИЗ БЕЧА

приспеће — са најновијим јесењим и зимским мустрама у

КОНФЕКЦИЈИ за ГОСПОЂЕ

као капута, јапунђета, огртача (Paletôt) јапунђета за пут и против кише у великом избору — почетком Новембра у Н. Сад у гостионицу **„код зеленог венца."**

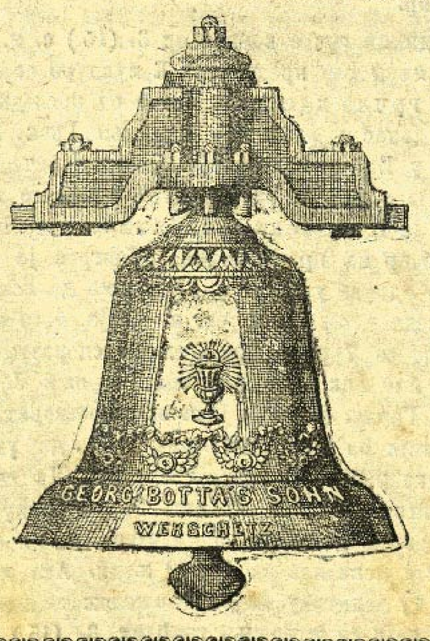

У ЗВОНОЛИВНИЦИ

ЂОРЂА пл. БОТА СИНА

У ВРШЦУ

израђује по старој и новој системи, са гвозденим, дрвеним крупама,

ХАРМОНИЧНО УДЕШЕНА ЗВОНА

по најумеренијој цени, са гаранцијом на више година.

Такођер прима горња фирма 4—15

СТАРА ЗВОНА НА ПРЕЛИВАЊЕ

са исплатом на више година.

Одговорни уредник, др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију." Срп. народна задружна штампарија.